

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ЕКОНОМІКА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ”
(для бакалаврів, магістрів)

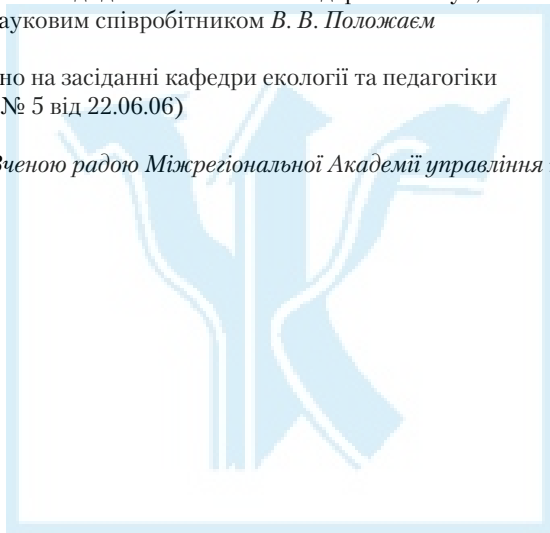
МАУП

Київ 2006

Підготовлено кандидатом сільськогосподарських наук,
старшим науковим співробітником *В. В. Положаєм*

Затверджено на засіданні кафедри екології та педагогіки
(протокол № 5 від 22.06.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Положай В. В. Навчальна програма дисципліни “Економіка природокористування” (для бакалаврів, магістрів). — К.: МАУП, 2006. — 19 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Економіка природокористування”, питання для самоконтролю, теми контрольних робіт (рефератів), а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Розвиток продуктивних сил, зростання обсягів природокористування і темпів забруднення довкілля за одночасного вичерпання природних ресурсів, погіршення здоров'я працездатного населення, зниження продуктивності праці — все це зумовило формування економіки природокористування, нової галузі науки, що вивчає методи найефективнішого впливу людини на природу для підтримання динамічної рівноваги, кругообігу речовин у природі. Витрати, пов'язані з підтриманням цієї рівноваги, йдуть на збереження економічно найсприятливіших умов відтворення матеріальних благ як нині, так і в майбутньому.

Перед економікою природокористування за сучасних умов стоять такі завдання:

- розробка методів оцінки природних ресурсів з метою включення в економічні розрахунки їх вартості;
- створення економічного механізму управління раціональним використанням природних ресурсів і охороною навколишнього середовища;
- розробка методів розрахунку економічної ефективності капітальних вкладень у раціональне використання природних ресурсів та охорону навколишнього середовища.

Об'єктом дослідження економіки природокористування є виробничі технологічні системи і безпосередні процеси використання природних ресурсів.

Оскільки довкілля виконує такі життєво важливі функції, як забезпечення людей природними ресурсами, природними послугами (рекреація, туризм, естетичне задоволення), поглинання відходів і забруднень, то, реалізуючи заходи з охорони природи й використання її ресурсів, слід знати економічну вартість цього й ціну шкоди, заподіяної природі антропогенними забрудненнями та впливами.

Тому програма навчального курсу побудована за провідним еколого-економічним принципом, за якого критерій ефективності господарювання формулюється так: одержання максимальних матеріальних благ з мінімальними витратами й мінімальними порушеннями природного середовища.

Мета вивчення дисципліни:

- оволодіти базовими еколого-економічними знаннями для формування еколого-економічного світогляду, що відповідатиме новому етапу ринкових перетворень;

- навчитися формулювати і пояснювати фундаментальні поняття і принципи економіки природокористування, а також правильно оцінювати конкретні моменти розвитку цього процесу;
- досконало користуватися еколого-економічною ситуацією з метою вивчення взаємовідносин людини і природи, впливу виробничої діяльності на стан навколишнього середовища.

Дисципліна “Економіка природокористування” є комплексною і тісно пов’язаною з такими предметами, як біологія, екологія, економічна теорія, економіка сільського господарства, економіка промисловості, соціологія, медицина, географія. Оволодіння знаннями з економіки природокористування передбачає підготовку як з технічних і технологічних дисциплін, так і з економічних.

Навчальний курс складається з трьох розділів і п’ятнадцяти тем. Практична спрямованість курсу реалізується за допомогою семінарських занять, що дозволяють закріпити та поглибити здобуті на лекціях знання і виробити вміння та навички управлінської діяльності. Крім того, самостійна робота студентів з опанування курсу передбачає контроль поточних знань шляхом опитування. Невіддільною складовою підготовки студентів до поточного та підсумкового контролю є наявність конспекту лекцій і семінарів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль I. Соціально-методологічні засади раціонального природокористування
1	Предмет, завдання і наукові основи раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища
2	Природні умови — центральне поняття природокористування
3	Природні ресурси та їх оцінка в системі раціонального природокористування

1	2
4 5	Природокористування за умов інтенсифікації виробництва Економічна ефективність природоохоронних заходів
6 7 8 9 10 11	Змістовий модуль II. Механізм управління природокористуванням та якістю довкілля Управління природокористуванням і охороною природи та їх планування Раціональне використання та охорона земельних ресурсів Раціональне використання та охорона водних ресурсів Лісові ресурси, їх використання та охорона Біологічні ресурси. Рослинний і тваринний світ Еколого-економічні проблеми охорони атмосферного повітря
12 13 14 15	Змістовий модуль III. Раціональне використання природних ресурсів Відтворення природних ресурсів Відходи як ресурси. Еколого-економічні проблеми відходів та їх використання Капітальні вкладення в раціональне природокористування Ринкова економіка і раціональне природокористування. Проблеми екологізації виробництва
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ”

**Змістовий модуль І. Соціально-методологічні засади
раціонального природокористування**

***Тема 1. Предмет, завдання і наукові основи раціонального
природокористування та охорони навколишнього
середовища***

Сучасні масштаби впливу людини на природу та актуальність проблем її охорони. Поняття природокористування, його соціально-економічна суть і складові. Предмет і завдання науки “Економіка природокористування”. Метод науки та його особливості. Необхідність екологізації виробництва.

Література [5; 6; 10; 14; 20; 25]

***Тема 2. Природні умови – центральне поняття
природокористування***

Поняття про природні умови як сукупність факторів, сил, об'єктів, процесів і явищ, що беруть участь у суспільному виробництві і формують його передумови. Критерії віднесення природного фактора до природного ресурсу. Класифікація природних ресурсів за М. Ф. Реймерсом (1994). Концепція “інтегрального ресурсу”. Визначення і характеристики “природного середовища”. Сутність і визначення поняття “навколишнє середовище”. Класифікація процесів антропогенного впливу на природу: “нейтральні”, “негативні”, “позитивні”. Соціальні функції природного середовища. Соціальна (інформаційна) оцінка середовища.

Література [8; 9; 13; 22]

***Тема 3. Природні ресурси та їх оцінка в системі
раціонального природокористування***

Поняття природних ресурсів. В. І. Вернадський про біогеохімічні цикли. Особливості біологічного та геологічного кругообігу речовин. Соціально-економічний характер категорії природні ресурси. Утилітарні і неутилітарні форми ставлення людини до природи. Градація природних ресурсів за ступенем їх перетворення.

Класифікація природних ресурсів. Відновлювальні і невідновлювальні природні ресурси. Невичерпні і вичерпні природні ресурси. Реальні і нереальні природні ресурси. Природа та економічна класифікація ресурсів. Охорона і раціональне використання природних ресурсів. Види кадастрів.

Оцінка природних ресурсів. Природні ресурси як економічна категорія. Предмет і критерії оцінки в процесі оцінювання. Вартісна, трудова та енергетична оцінка природних ресурсів. Агрегатований показник оцінки природних ресурсів. Оцінка земельних, водних і лісових ресурсів. Зміщена оцінка природних ресурсів.

Література [4; 10; 13; 20; 30]

Тема 4. Природокористування за умов інтенсифікації виробництва

Охорона і раціональне природокористування за умов інтенсифікації виробництва. Соціальна складова рівня забрудненості навколишнього середовища. Локальні війни. Екологічні катастрофи. Урбанізація як характерна прикмета сучасного розвитку суспільства.

Наукові основи природокористування за умов інтенсифікації виробництва. Етапи розвитку науки природокористування. Складові соціальних параметрів екологічної кризи.

Проблеми реалізації екологічних програм у розвинутих країнах світу. “Обмежене зростання” — висновок щодо глобальних проблем світової системи (Дж. Форрестор і Д. Медуз, США).

Технічний прогрес — основний фактор раціонального природокористування. Ресурсозбереження як вирішальне джерело задоволення потреб людства.

Санітарно-технічні і паліативні методи нейтралізації шкідливих відходів. Безвідходні технології. Перспективність проектування територіально-виробничих комплексів за технологічним принципом.

Література [1; 2; 9; 24]

Тема 5. Економічна ефективність природоохоронних заходів

Економічна оцінка антропогенного впливу на природу. Методика визначення збитків, викликаних погіршенням навколишнього середовища. Нормативні і понаднормативні збитки. Основні функції плати за забруднення навколишнього середовища.

Економічне стимулювання раціонального природокористування. “Компенсаційні” платежі. Необхідність визначення та аналізу економічної ефективності природоохоронних заходів.

Екологічний, соціальний та економічний результати здійснення природоохоронних заходів. Чистий економічний ефект природоохоронних заходів. Визначення загальної економічної ефективності капіталовкладень на природоохоронні заходи.

Література [8; 10; 11; 14; 16; 20]

Змістовий модуль II. Механізм управління природокористуванням та якістю довкілля

Тема 6. Управління природокористуванням і охороною природи та їх планування

Наукові основи раціонального природокористування. Пропорційність, оптимальність і планомірність — основні принципи наукових засад охорони навколишнього середовища і раціонального використання його ресурсів.

Законодавче регулювання використання природних ресурсів.

Закон України про охорону навколишнього природного середовища (1991). Функції управління охороною природи: спостереження, дослідження, екологічна експертиза, контроль, прогнозування, програмування, інформування тощо.

Визначення критерію сталого (гармонійного) розвитку: критерій справедливого розподілу ресурсів між нинішнім і майбутніми поколіннями.

Гармонійний еколого-безпечний розвиток — стратегічна мета безпеки України у її геополітичному та національному вимірах.

Сталий (збалансований) розвиток: забезпечення певної рівноваги (балансу) між його соціально-економічними та природними складовими.

Структура державного апарату управління раціональним природокористуванням. Територіальний підхід у системі планового управління раціональним природокористуванням.

Моніторинг ефективності природоохоронної політики (екологічний моніторинг) як головна складова загального моніторингу навколишнього середовища. Основні функції.

Література [1; 2; 6; 15; 18; 19; 28]

Тема 7. Раціональне використання та охорона земельних ресурсів

Соціально-економічні проблеми використання ресурсів літосфери.

Поняття і напрями раціонального землекористування.

Раціональне землекористування як обов'язкова складова комплексної системи експлуатації та охорони природних ресурсів.

Грунт як особливе природне утворення з властивостями живої та неживої природи. Родючість ґрунту та його провідна роль у житті людини.

Земельний фонд країни та його складові.

Стан господарського використання земельних ресурсів. Деградація ґрунтів: причини, наслідки.

Меліорація земель. Контурно-меліоративна організація території агроландшафтів. Рекультивация порушених природних земельних сільськогосподарських угідь. Рекреація. Економічна ефективність і екологічна безпечність ґрунтозахисної системи землеробства. Проблема балансу мінеральних та енергетичних ресурсів.

Література [6; 7; 12; 13; 17; 21; 27]

Тема 8. Раціональне використання та охорона водних ресурсів

Роль і значення водних ресурсів у виробництві.

Поняття раціонального водокористування та основні його напрями.

Шляхи раціонального водокористування і вдосконалення охорони водних ресурсів. Гідротехнічна меліорація як основний інструмент використання і управління водними ресурсами в сільському господарстві.

Прогресивні водозаощаджуючі технології використання та охорона водних ресурсів. Закон України “Про загальнодержавну програму розвитку водного господарства” (2002 р.), Водний кодекс України (1995 р.).

Комплексна економіко-екологічна оцінка варіантів гідромеліоративного будівництва.

Література [3; 5; 16; 24; 26; 29]

Тема 9. Лісові ресурси, їх використання та охорона

Роль лісу в житті людини. Забезпечення лісом рівноваги кисню, CO₂ і азоту в атмосфері. Бактерицидні властивості природних лісів. Вплив лісів на клімат, зокрема на регулювання його температурно-вологісного режиму, зниження швидкості вітру, стабілізацію випаровування, транспірацію тощо.

Особливості лісогосподарського і лісозаготівельного виробництва. Напрями розвитку лісового господарства: захисний, захисно-експлуатаційний, експлуатаційно-промисловий і промисловий.

Лісові ресурси і показники їх використання. Комплексна економічна оцінка лісів — необхідна умова для розв'язання проблеми охорони, раціонального використання і відтворення лісових ресурсів.

Роль лісу в Україні як середовище-утворювального фактора. Інтегрована система лісокористування.

Багатофункціональність лісовідновлювальних заходів. Система заходів щодо підвищення продуктивності лісів. Лісорозведення та визначення його рентабельності.

Література [5; 6; 12; 13]

Тема 10. Біологічні ресурси. Рослинний і тваринний світ

Біологічні ресурси як джерело “інформації” для науки і технології.

Екологічний і моральний аспекти антропогенного впливу на біоту (біологічні об'єкти: рослинний і тваринний світ).

Наслідки прямого впливу на рослинний і тваринний світ: деградація екосистем. Моральна деструкція людини при використанні диких тварин в експериментах, промисловому чи спортивному їх винищенні.

Форми непрямого впливу на біоту: ті, що пов'язані з порушенням рівноваги природних екологічних систем.

Умови стабілізації антропогенного середовища (окультурених ландшафтів), забезпечення його сталості та усунення шкідників-конкурентів.

Література [11–13; 15; 29]

Тема 11. Еколого-економічні проблеми охорони атмосферного повітря

Постійні та змінні складові атмосфери. Екологічна оцінка природної атмосфери. Показники забруднення атмосферного повітря та його наслідки. Основні джерела забруднення повітря: природні, виробничі та побутові процеси.

Класифікація забруднювальних речовин. Екологічні нормативи (ГДК) показників якості повітря. “Озонова діра” – сигнал небезпеки. “Парниковий ефект”: техногенне перегрівання атмосфери.

Теплове забруднення атмосфери. Забруднення земельних угідь і водних ресурсів промисловими викидами в атмосферу. Радіоактивне забруднення повітря. Глобальне забруднення атмосфери.

Оцінка збитків від забруднення атмосфери. Заходи щодо охорони і очищення атмосферного повітря та обчислення їх ефективності.

Стан атмосфери в Україні. Співробітництво з міжнародними організаціями системи ООН у галузі охорони довкілля (ЮНЕП – Програма ООН з навколишнього природного середовища, ЄЕК ООН – Європейська Економічна комісія ООН, МАГАТЕ – Міжнародне агентство з атомної енергетики ООН, Глобальний екологічний фонд та ін.) та їх значення для охорони довкілля і раціонального використання природних ресурсів України.

Література [5; 13; 17; 23; 29; 30]

Змістовий модуль III. Раціональне використання природних ресурсів

Тема 12. Відтворення природних ресурсів

Спрямованість захисного (пасивного) впливу людини на наявний стан довкілля: охорона, захист, збереження, заощадження (природи), запобігання (шкоди). Соціальність понять термінології захисної групи дій: зниження екологічного преса, зменшення навантаження на природу.

Поняття про активну частину дій позитивної спрямованості: відтворення (природних ресурсів, земель, довкілля), відновлення (рослинності, ландшафтів, лісів, популяції тварин), рекультивация (земель, ландшафтів), поліпшення якості (довкілля, природного середовища, атмосфери, водойм тощо).

Поняття про відтворення природних ресурсів і природного середовища. Передумови класифікації процесів впливу на довкілля.

Екологічна рівновага: баланс природних процесів. Наслідки порушення екологічної рівноваги.

Економічний підхід до оцінки антропогенних процесів впливу на природу: позитивні зміни, негативні зміни.

Інтегральна економічна оцінка компонентів екосистеми. Фізіологічний підхід до оцінювання процесів впливу на природу: “оздоровлення” (середовища); “оптимізація” (властивостей середовища).

Рекультивація земель: мета, завдання, шляхи. Основні напрями рекультивації техногенних ландшафтів: сільськогосподарський, лісогосподарський, водогосподарське використання, рекреаційний, будівельний, санітарно-гігієнічний.

Меліораційні заходи: комплекс заходів, спрямованих на поліпшення якості ґрунтів.

Література [4; 6; 9; 11; 12; 19; 29]

Тема 13. Відходи як ресурси. Еколого-економічні проблеми відходів та їх використання

Класифікація відходів: за сферою утворення, за напрямом використання, за способом залучення до утилізації. Проблема методики грошової оцінки відходів. Відходи і продукти побічної переробки: резерв ресурсозбереження.

Еколого-економічний аспект безвідходних технологій виробництва. Рівень безвідходності виробництва як критерій його екологізації.

Фінансові методи стимулювання реалізації маловідходних і безвідходних ресурсо- та енергозберігаючих технологій, устаткування для утилізації і переробки відходів.

Література [1; 6–9; 13; 15; 18; 22]

Тема 14. Капітальні вкладення в раціональне природокористування

Економічна сутність капітальних вкладень у природокористування та їх використання.

Нормативи капіталовкладень. Капітальні вкладення в охорону водних об'єктів. Капітальні вкладення в раціональне використання повітряного басейну. Капітальні вкладення на меліорацію.

Обчислення економічної ефективності капітальних вкладень у раціональне природокористування і шляхи її підвищення. Ефектив-

ність доцільних обсягів капіталовкладень екологічного призначення у виробництво.

Література [8; 15; 16; 19; 20]

Тема 15. Ринкова економіка і раціональне природокористування. Проблеми екологізації виробництва

Основні фактори встановлення ринкових відносин: належний рівень соціальної, економічної та екологічної стабільності. Формування нового типу екологічної свідомості як споживача, так і виробника. Умови переходу на нові форми господарювання й ринкові відносини: екологізація виробничого потенціалу, функціонування екологічного механізму, фінансування та охорона навколишнього середовища: фонд екологічного захисту.

Управлінські стратегії впливу на суб'єктів екологізації: вплив на пропозицію, вплив на попит, вплив на взаємозв'язок між виробниками і споживачами. Системи мотиваційного впливу на пропозицію: кредитні і податкові пільги, дотації, екологічні стандарти тощо.

Стратегія впливу на попит: переконати споживача в необхідності переходу на екологічну продукцію. Стратегія впливу на взаємозв'язки між виробниками і споживачами (“інтерфейсна стратегія”): вплив на комунікаційні шляхи, екологізація торгових механізмів, маркетингові дослідження, розвиток інформаційних систем.

Еколого-економічна модель “витрати — випуск”: залежність між виробництвом і забрудненням навколишнього середовища.

Екологізація економіки — екологізація відносин між людьми в основних фазах виробничо-споживчого циклу.

Література [1; 4; 14; 16–18; 20; 26; 27]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Основи раціонального природокористування.
2. Вплив людини на природу, актуальність проблеми охорони природи.
3. Соціально-економічна суть поняття природокористування.
4. Що таке екологізація виробництва?
5. Схарактеризуйте природні умови та їх складові.
6. Дайте визначення характеристики “природного середовища”.
7. Дайте визначення поняття “навколишнє середовище”.

8. Дайте визначення соціальної функції природного середовища.
9. Що таке природні ресурси? Вчення В. І. Вернадського про біогеохімічні цикли.
10. Особливості біологічного та геологічного кругообігу речовини.
11. Що таке вичерпні і невичерпні природні ресурси?
12. Що таке агрегований показник оцінки природних ресурсів?
13. Дайте визначення соціальної складової рівня забрудненості навколишнього середовища.
14. Що Ви знаєте про проблеми реалізації екологічних програм у розвинених країнах світу?
15. Схарактеризуйте санітарно-технічні норми нейтралізації шкідливих відходів.
16. Яка перспективність проектування територіально-виробничих комплексів за технічним принципом.
17. Що таке економічне стимулювання раціонального природокористування?
18. Наведіть основні функції плати за забруднення навколишнього середовища.
19. Дайте визначення нормативним і понаднормативним збиткам.
20. Екологічний, соціальний та економічний результати здійснення природоохоронних заходів.
21. Наведіть основні принципи наукових засад охорони навколишнього середовища і раціонального використання його ресурсів.
22. Загальна структура законодавчого регулювання використання природних ресурсів.
23. Наведіть основні функції управління охороною природи.
24. Наведіть структуру державного апарату управління раціональним природокористуванням.
25. Що таке екологічний моніторинг? Його головні складові.
26. Дайте визначення критерію сталого (гармонійного) розвитку.
27. Земельний фонд країни та його складові.
28. Схарактеризуйте стан господарського використання земельних ресурсів.
29. Що таке деградація ґрунтів? Наведіть приклади і назвіть причини.
30. Дайте визначення меліорації земель.
31. Що таке рекультивация, рекреація?
32. Основи ґрунтозахисної системи землеробства.

33. Поняття раціонального водокористування та основні його напрями.
34. Що таке гідротехнічна меліорація?
35. Зміст і сутність комплексної економіко-екологічної оцінки варіантів гідромеліоративного будівництва.
36. Наведіть приклади водозаощаджуючих технологій у виробництві.
37. Водоохоронні, гідрологічні, ґрунтозахисні функції лісів.
38. Що таке інтегрована система лісокористування?
39. Система заходів щодо підвищення продуктивності лісів.
40. Схарактеризуйте екологічні і моральні аспекти антропогенного впливу на біоту.
41. Наведіть форми непрямого впливу на біоту.
42. Що таке деградація екосистеми?
43. Які умови стабілізації антропогенного середовища?
44. Які існують постійні і змінні складові атмосфери?
45. Які існують основні джерела забруднення повітря?
46. Дайте визначення термінам: “парниковий ефект”, “озонова діра”.
47. Які Ви знаєте заходи щодо охорони та очищення атмосферного повітря?
48. З якими міжнародними організаціями у галузі охорони довкілля співробітничає Україна?
49. Форми впливу людини на наявний стан довкілля.
50. Що таке відтворення природних ресурсів і природного середовища?
51. Сутність інформаційної цінності компонентів природного середовища.
52. Схарактеризуйте економічний підхід до оцінки антропогенних процесів впливу на природу.
53. Дайте визначення класифікації відходів.
54. За яким принципом здійснюється фінансове стимулювання реалізації енергозберігаючих технологій для утилізації і переробки відходів?
55. Сутність капітальних вкладень у природокористування.
56. Які існують капітальні вкладення на меліорацію?
57. Наведіть приклади капітальних вкладень в охорону водних об’єктів.
58. Наведіть основні умови переходу економіки на ринкові відносини.

59. Назвіть управлінські стратегії впливу на суб'єктів екологізації.
60. Сутність еколого-економічної моделі “витрати – випуск”.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ (РЕФЕРАТИВ)

1. Основи раціонального природокористування.
2. Соціально-економічна суть поняття природокористування.
3. Природні умови та їх складові.
4. Характеристика “природного середовища”.
5. Соціальна функція природного середовища.
6. Особливості біологічного та геологічного кругообігу речовини.
7. Соціально-складові рівні забрудненості навколишнього середовища.
8. Санітарно-технічні норми нейтралізації шкідливих відходів.
9. Перспективність проектування територіально-виробничих комплексів за технічним принципом.
10. Основні функції плати за забруднення навколишнього середовища.
11. Нормативні і понаднормативні збитки.
12. Екологічний, соціальний та економічний результати здійснення природоохоронних заходів.
13. Основні принципи наукових засад охорони навколишнього середовища і раціонального використання його ресурсів.
14. Загальна структура законодавчого регулювання використання природних ресурсів.
15. Основні функції управління охороною природи.
16. Структура державного апарату управління раціональним природокористуванням.
17. Критерії сталого (гармонійного) розвитку.
18. Земельний фонд країни та його складові.
19. Стан господарського використання земельних ресурсів.
20. Основи ґрунтозахисної системи землеробства.
21. Поняття раціонального водокористування та його основні напрями.
22. Зміст і сутність комплексної економіко-екологічної оцінки варіантів гідромеліоративного будівництва.
23. Водоохоронні, гідрологічні, ґрунтозахисні функції лісів.
24. Система заходів щодо підвищення продуктивності лісів.
25. Екологічні і моральні аспекти антропогенного впливу на біоту.

26. Сутність інформаційної цінності компонентів природного середовища.
27. Економічний підхід до оцінки антропогенних процесів впливу на природу.
28. За яким принципом здійснюється фінансове стимулювання реалізації енергозберігаючих технологій для утилізації і переробки відходів?
29. Сутність капітальних вкладень у природокористування.
30. Основні умови переходу економіки на ринкові відносини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Барановський В. А.* Економічний фактор сталого розвитку // Екологічний вісник. — 2003. — № 5–6. — С. 27–30.
2. *Буркинский Б. В.* Природопользование: Основы экономико-экологической теории. — Одесса, 1999. — 350 с.
3. *Водний Кодекс України* // ВВРУ. — 1995. — № 24.
4. *Голуб А. А.* Экономические методы управления природопользованием. — М., 1993. — 136 с.
5. *Голубец М. А.* Від біосфери до соціосфери. — Львів, 1997.
6. *Закон України* “Про охорону навколишнього природного середовища” // ВВР УРСР. — 1991. — № 41. — С. 6.
7. *Земельний Кодекс України* // ВВРУ. — 1992. — № 10.
8. *Колотило Д. М.* Екологія і економіка: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 1999. — 368 с.
9. *Корсак К. В., Плахотніков О. В.* Основи сучасної екології. — К.: МАУП, 2002. — 104 с.
10. *Макар С. В.* Основы экономики природопользования. — М., 1998.
11. *Мельник Л. Г.* Екологічна економіка. — Суми, 2002. — 345 с.
12. *Мельничук Д. О., Вольвач Ф. В.* Сільськогосподарська екологія: Посібник. — К., 1992.
13. *Національна доповідь* про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2000 році. — К., 2001. — 184 с.
14. *Неверов А. В.* Экономика природопользования. — М., 1990.
15. *Проблеми сталого розвитку України.* — К.: АН України, 1998.
16. *Руснак П. П.* Економіка природокористування. — К., 1992.

17. *Сінякевич І. М.* Економіка природокористування: Навч. посіб. — К.: ІЗМН, 1996. — 156 с.
18. *Стійкий* екологічно безпечний розвиток і Україна: Навч. посіб. / За ред. М. І. Дробнохода. — К.: МАУП, 2002. — 104 с.
19. *Товажнявський О. М.* Управління природоохоронною діяльністю. — Харків, 2002. — 304 с.
20. *Черевко Г. В., Яцків М. І.* Економіка природокористування. — Львів, 1995.
21. *Шукула М. К., Гнатенко О. Ф.* Охорона ґрунтів. — К., 2001.
22. *Щокін Г. В.* Концепція соціального розвитку: висновки для України. — К.: МАУП, 2002.
23. *Екологія і закон.* Екологічне законодавство України: У 2 кн. / За ред. В. І. Андрейцева. — К., 1997. — 374 с.
24. *Економіка* природопользования / Под ред. Л. Хенса. — К., 1994. — 160 с.
25. *Ястребов В. А.* Экономика, организация и управление природопользованием. — М., 1995. — 124 с.
26. *Яцьк А. В.* Экологические основы рационального водопользования. — К.: Генеза, 1997.

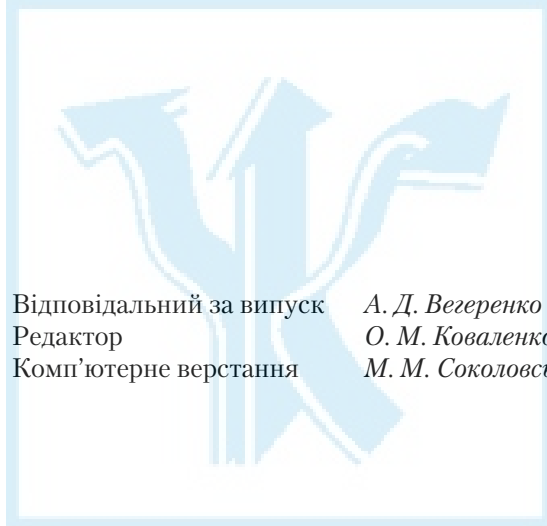
Додаткова

27. *Алтайев А. М.* Развитие, преобразование и охрана природной среды. — Л.: Наука, 1983. — 239 с.
28. *Андрейцев В. І.* Екологічне право. — К., 1996. — 208 с.
29. *Білявський Г. О., Бутченко Л. І.* Основи екології: Навч. посіб. — К., 2004. — 367 с.
30. *Вернадский В. И.* Биосфера. — М.: Мысль, 1967. — 376 с.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Економіка природокористування”	4
Зміст дисципліни “Економіка природокористування”	6
Питання для самоконтролю	13
Теми контрольних робіт (рефератів)	15
Список літератури.....	16

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп'ютерне верстання *М. М. Соколовська*

МАУП

Зам. № ВКЦ-2762

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП